

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:5
sssjournal.com

pp.66-83
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 10/06/2017 The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 19/07/2017

ARNAVUTLUK HALKININ BAKIŞ AÇISIYLA, KAMU REFORMLARININ VE AVRUPA BİRLİĞİ ADAYLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF PUBLIC REFORMS AND EUROPEAN UNION CANDIDACY, FROM THE PERSPECTIVE OF THE ALBANIAN PEOPLE

Yrd.Doç.Dr. Nikolin AGALLIJA

Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, Bayburt/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada 2006 yılında AB'ye aday adayları olarak başvuran ve 2014 yılında adaylık statüsüne kavuşan Arnavutluk'ta, halkın AB adaylığı sürecinde gerçekleştirilen reformlara ve AB üyeliğine bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket formu kullanılmış, araştırma verileri 2015 yılının Haziran-Kasım ayları arasında, ülkenin dokuz kent merkezinde yüz yüze anket yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS.20.0 İstatistik Paket Programından yararlanılmış ve analizlerde parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca frekans, yüzde, standart sapma ve aritmetik ortalama tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, Arnavutluk'un AB adaylığı sürecinde yaptığı reformların, başta kamu yönetiminde sosyalist dönemden kalan anlayışın halen etkin olması nedeniyle tam olarak uygulanamadığı ve Arnavutluk halkı tarafından reformların yetersiz olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Arnavutluk halkı ülkenin içinde bulunduğu durumdan kurtulmasının ve yapısal sorunların AB'ye üye olarak çözülebileceği yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları ve bu nedenlerle Arnavutluk'un AB üyeliğini büyük bir çoğunlukla hem destekledikleri hem de istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arnavutluk, Avrupa Birliği, Reform, Demokrasi, Gelişme

ABSTRACT

In this study, candidacy to the EU in 2006 Albania gained candidate status in 2014 as a candidate the applicant and the public in the process of reforms and EU's EU candidacy that are performed aimed at the determination of the membership perspective. The research used a questionnaire as a method of data collection, the research data June 2015-between the months of November, nine were collected by survey method face-to-face in the center of the country. SPSS data analysis.20.0 statistical package and have been benefited from the program in the analysis parametric tests independent sample t-test and one way analysis of variance (ANOVA) was used. Also frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation descriptive statistics were used. Analysis of research data as a result of his reforms in the process of Albania's EU candidacy, especially in the public administration can not be fully applied because the understanding of the socialist period is still active, and it is concluded that the reforms were inadequate by the people of Albania. Also, the situation in the country is to get rid of the Albanian people, and the structural problems that should be resolved as a member of the EU they have a strong sense of direction, and for these reasons they support a large majority of Albania's EU membership has led to the conclusion that they both want both.

Keywords: Albania, European Union, Reform, Democracy, Development.

1. GİRİŞ

Avrupa ülkelerinin ekonomik bağlamda birbiri ile entegre edilmesi, güvenliğin sağlanması ve ortak çıkarlar doğrultusunda güç birliği oluşturulmasına yönelik 1952 yılında kurulan ve o dönemdeki adı ile Avrupa Ekonomik Topluluğu olan Avrupa Birliği (AB), günümüzde dünyanın en önemli oluşumlarından biridir. Kurulduğu dönemde birliğe üye olmak için sadece Avrupa ülkesi olmak

yeterli iken, 1993 yılında getirilen Kopenhag Kriterleri ile üye ülke olabilmek için Avrupa ülkesi olmak dışında; hukukun üstün olduğu, demokrasinin işlediği, insan hakları ve temel özgürlüklerin ön planda tutulduğu ve ekonomik açıdan belirli kriterlerin sağlandığı kurumsal bir yapının (<http://www.ombudsman.gov.tr>, 06.01.2016: 437-438) da bulunması gibi yapısal düzenlemelerin bulunması koşulları getirilmiştir. Diğer bir ifade ile Avrupa Birliği'ne üyelik siyasal, ekonomik ve birliğe uyumu sağlayan bir dizi kriterin yerine getirilmesi ile mümkün olabilmektedir.

2016 yılı itibari ile 28 üye ülkenin oluşturduğu AB'ye; Türkiye, Sırbistan, Karadağ, Makedonya ve Arnavutluk ise aday ülke konumunda olup, birliğin uyum kriterlerini yerine getirdiğinde üye ülke olması muhtemel ülkelerdir (<http://avrupa.info.tr>, 11.01.2016). Avrupa Birliği üyeliği ülkelerin ekonomik, siyasal, sosyal, hukuksal ve kamu alanında bir dizi reformların yapılmasını zorunlu kıldığından, üye ülkelerin bu alanlardaki gelişmişlik düzeyi ve dolayısı ile bu ülkelerin her alandaki refah düzeyinin de arttığını söylemek mümkündür. Nitekim Bulgaristan'ın 1996 yılında ve Romanya'nın 1995 yılında başlayan AB üyelik sürecinin, 2007 yılında üyelik ile sonuçlanması (Karlık, 2014: 3), geçmişte Doğu Bloku ülkeleri olarak adlandırılan bu iki ülkenin ekonomik, siyasal, sosyal ve hukuk alanındaki hızlı gelişiminin bir göstergesidir. Bu bağlamda AB üyeliği süreci, ülkelerin başta ekonomik açıdan olmak üzere, siyasal, sosyal, hukuksal ve kamu alanlarında gelişmesi yolunda önemli bir işleve sahip olduğu ve üyelik ile ülkelerin, güvenlik ve ekonomi başta olmak üzere, her alanda AB'nin koruma alanına girdiğini söylemek mümkündür. Dolayısı ile AB üyeliği, ülkeler açısından gelişmenin, sosyal ve siyasal alanda Avrupa ile bütünleşmenin bir yolu ve sonucudur denilebilir.

Arnavutluk'un 2006 yılında AB üyeliği yolunda aday adaylığı başvurusu ile başlayan AB üyelik süreci, 28 Nisan 2009 tarihinde AB üyeliği başvurusu ile devam etmiş ve 2014 yılında AB İlerleme Raporunda aday ülke statüsü verilmesi ile üyelik müzakerelerine başlanması yolunda önemli adımlar atılmıştır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015). Kuşkusuz Arnavutluk'un AB aday ülke statüsüne alınması, üyelik müzakerelerine başlanması yolunda önemli bir adım olmakla birlikte, Arnavutluk'un AB üyeliği müzakerelerine başlayabilmesi ve AB üyeliği yolunda yapması gereken çok sayıda reform ve ödevi bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Arnavutluk'un 2006 yılında başlayan AB adaylığına yönelik gerçekleştirilen kamu reformları ve uygulamalar ile AB adaylığına (üyeliğine), Arnavutluk halkının bakış açısının değerlendirilmesine yönelik yapılan ampirik çalışmadan ulaşılan bulgular sunulmuştur.

2. AB ADAYLIĞI ÖNCESİNDE ARNAVUTLUK'UN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Arnavutluk'un AB adaylığı öncesindeki görünümü, tarihsel süreçten Soğuk Savaş döneminin bittiği 1990'lı yıllara ve demokratikleşme yönündeki adımların atılmaya başlandığı 1992 ile AB aday adaylığı yönündeki uygulamaların hız kazandığı 2000'li yıllara kadar geçen süreç olmak üzere iki alt başlıkta ele alınarak incelenmiştir.

2.1. Arnavutluk'un Tarihsel Süreci ve Soğuk Savaş Döneminde Arnavutluk

Kökleri Antik Dönem uygarlıklarından İliryalılar'ın Alban boyuna dayanan Arnavutlar ve Arnavutluk (Newmark, 2011: 31), Balkanların en eski toplumlarından biridir. Coğrafi konumu itibari ile Avrupa'nın geçit yolları üstünde bulunan Arnavutluk, tarihsel süreçte Roma, Alan, Vizigot, Hun, Avar, Slav, Bulgar, Bizans, Sırp ve Sicilyalı Normların istila ve işgallerine uğramıştır (Akyol, 2007: 3). 1385 yılında Voisse Savaşı ile Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine giren Arnavutluk (Gökdağ ve Karatay 2013: 340), zaman zaman çıkan ayaklanmalar ile Osmanlı'dan kopmaya çalışsa da, Arnavutluk'ta Osmanlı egemenliği 1912 yılına kadar sürmüştür (Vlora, 2006: 54). Siyasal statüsü bağımsız bir prenslik olarak belirlenen Arnavutluk, dönemin büyük Avrupalı devletlerinin de garantörlüğü altında 29 Temmuz 1913 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir (Şimşir, 2001: 15).

Kısa bir süre sonra başlayan I. Dünya Savaşı ile başta Yunanistan olmak üzere, Sırbistan ve Karadağ gibi ülkelerin işgali ile bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü tehlikeye giren Arnavutluk'un (Dervishi, 2006: 83), savaşın ardından 1919 yılında gerçekleştirilen Paris Barış Konferansında toprak

bütünlüğünün ve sınırlarının 1913 yılındaki hali ile korunması doğrultusunda karara varılmıştır (Göktaş, 1995: 3). Konferanstan bir yıl sonra 1920 yılında Lushaje’de düzenlenen ikinci bir kongrede bu karar kesinleşmiştir. Bağımsız Arnavutluk’ta ilk sivil iktidar Süleyman Delvina başkanlığında kurularak, Tiran ülkenin başkenti olarak kabul edilmiştir. Siyasal anlamda yaşanan olumlu gelişmeler ile birlikte 1920 yılının Aralık ayında Milletler Cemiyeti Arnavutluk’u bağımsız bir devlet olarak bünyesine dahil etmiştir (Coşkun, 2001: 67-70). Ancak, Osmanlı hakimiyetinden kurtularak 28 Kasım 1912’de bağımsızlığını ilan eden Arnavutluk, “kararsız ve güçsüz bir görünüm sergileyerek batılı devletlere teslim olmuş ve 1925 yılına kadar tam bağımsız bir devlet olamamıştır” (Agallija, 2014: 53).

1925 yılında tam bağımsız olana Arnavutluk’ta Ahmet Zogu’nun iktidara gelmesi ile birlikte Cumhuriyet dönemi fiilen başlamış ve Arnavutluk’un ilk anayasası oluşturulmuştur (Dervishi, 2006: 230). Ancak Arnavutluk’ta Cumhuriyet dönemi fazla uzun süremeyerek 1928 yılında anayasa değişikliği ile son bulmuştur. Ahmet Zogu’nun monarşi rejimini kabul etmesi ile birlikte Anayasa’da Arnavut Cumhuriyeti yerine “Demokratik Parlamenter Kraliyet Sistemi” ibaresi yer almış (Dervishi, 2006: 279), II. Dünya Savaşı sürecinde SSCB’nin etkisi ile Arnavutluk’ta 8 Kasım 1941’de kurulan Arnavut Komünist Partisinin iktidara geldiği 1946 yılına kadar, Arnavutluk’ta monarşi hüküm sürmüştür (Yılmaz, 2001: 6).

1946 yılında Arnavutluk’ta yönetimi ve iktidarı ele geçiren Enver Hoca, Arnavutluk’ta Halk Cumhuriyetini ilan etmiştir. Enver Hoca dönemi olarak adlandırılan 1946-1985 dönemi, Arnavutluk’un komünist rejimle yönetildiği, dış dünya ilişkilerin yok denecek kadar azaldığı, diğer bir ifade ile Arnavutluk’un kapalı ve dış dünyadan koparıldığı bir dönemdir. Bu dönemde siyasal bağlamda aynı ideolojiye sahip olan SSCB, Çin ve Yugoslavya ile diplomatik ilişki içinde olan Arnavutluk’ta, komünizmin ağır ve baskıcı kuralları hüküm sürmüş, ülke giderek siyasal, sosyal ve ekonomik anlamda zayıflayarak, büyük ölçüde demokrasi ve insan hakları yok sayılmıştır (Yılmaz, 2001: 23). Enver Hoca’nın 1985 yılında ölümünün ardından iktidara gelen Ramiz Alija, ülkenin siyasal rejimini devam ettirmiştir. Ancak Alija dönemi Arnavutluk’un ekonomik anlamda çöktüğü, krizler dönemidir. Ekonomik krizlere karşı reform hareketlerini gündeme getiren Alija yönetimi, reformları gerçekleştirme yönünde gereken adımları atamamış (Duka, 2007: 349), buna karşın dış siyasette aktif bir rota çizilerek dışa açılmaya gayret etmiştir (Fuga, 2003: 75). Kuşkusuz Alija dönemi, dünya siyasetinin de değişim ve dönüşüm dönemidir. Rusya’da başlayan açıklık ve değişim rüzgarları kısa sürede Arnavutluk’u da etkilemeye başlamış, Yugoslavya ve Romanya’daki dikta rejimlerinin yıkılması Arnavutluk’ta da reformların yapılması ve demokrasiye geçiş sürecini hızlandırmıştır (Duka, 2007: 326).

2.2. Arnavutluk’ta Demokrasiye Geçiş ve Reformlar Dönemi

90’lı yıllar Arnavutluk açısından değişimin ve dönüşümün hız kazandığı, dış dünya ile iletişimin geliştiği, reformların zorunlu olarak hayata geçirildiği dönem olarak geçmiştir. 10 Şubat 1991’de ifade özgürlüğünün serbest olması, anayasa değişikliğine gidilmesi ve reformlara destek verilmesi konusunda önemli adımlar atılmış ve 1941-1990 dönemi boyunca ülkede hakimiyet süren tek parti dönemi sonlandırılarak, vatandaşlara ilk defa çok adaylı ve gizli oy kullanma hakkı tanınmıştır (Fuga, 2003: 75). Arnavutluk’ta demokrasiye geçişin ilk uygulamalarından biri olan 1991 çok partili seçimlerinden, dönemin iktidar partisi olan Emek Partisi %60 oy ile birinci parti olarak çıkmış (Atmaca, 2007: 155), buna karşın toplumsal sorunların çözümü yolunda yeterli adımları atamaması nedeniyle 1992 yılında erken seçime gidilmek zorunda kalınmıştır. 1992 yılında yapılan seçimlerden Demokrat Parti birinci parti olarak çıkarak, Arnavutluk’ta 47 yıl boyunca egemen olan komünist parti yönetimine son vermiştir. 1992 seçimleri aynı zamanda Arnavutluk’un demokrasiye geçişinin de başlangıcı olarak kabul edilebilir. Buna karşın başta kamu yapılanması olmak üzere, siyasal sistem ve toplumun büyük çoğunluğunun komünizm ile geçen dönemin oluşturduğu düşünsel ve zihinsel anlayıştan tam olarak çıkabildiğini söylemek mümkün değildir (Agallija, 2014: 59).

Arnavutluk'un bağımsızlık sonrası döneminde, merkeziyetçi bir yönetim anlayışı ve dini esasların ön planda tutulduğu bir yönetim kültürü hakim olmuş, 1946 yılında komünist çizgideki Enver Hoca'nın yönetimi ele geçirmesi ile birlikte, ülkenin yönetim kültüründe dini esaslar ortadan kaldırılmıştır. Buna karşın ülkenin yeni yönetim kültürü ve anlayışında sosyalist rejimin etkileri giderek artmış ve siyasal yapı tam anlamı ile sosyalist ilkeler doğrultusunda şekillenmiştir. Bireyin mülkiyet hakkının kısıtlandığı ve mülkiyetin devlete ait olduğu sosyalist rejim yaygınlaşırken, nepotizm, rüşvet, yolsuzluk, bürokrasi giderek yaygınlaşmış ve ülkenin egemen yönetim kültürüne dönüşmüştür (Lutem ve Coşkun, 2001: 56-63). Bu nedenlerle Arnavutluk'ta demokrasiye geçişin ilk yıllarında, sosyalist gelenek ve kültürün izleri siyasal yapı ve iktidarın uygulamalarında etkisini korumaya devam etmiştir. Arnavutluk'un siyasal bağlamda demokratikleşmesi yönündeki reformların ve küresel dünyaya entegre olma çabalarının arttığı dönem ise 1998 yılı sonrası olarak kabul edilebilir (Agallija, 2014: 69). 1992 yılında çok partili döneme geçişle birlikte demokratikleşme ve dış dünyaya açılmaya yönelik reform ve uygulamalar ile sosyalist dönemin baskıcı ve katı yönetim anlayışının değiştirilmesinin amaçlandığı Arnavutluk'ta, siyasal reformların temeli bürokrasinin ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bürokrasinin ortadan kaldırılması ve demokratik kamu yönetimi amacıyla, başta kamunun şeffaflığı olmak üzere desantralizasyon, yolsuzlukla mücadele, kamunun hesap verebilirliği, etkin ve verimli kamu yönetimi anlayışı ve ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılanma, reformların temel amacı ortaya konmuştur (Alesker, 2007: 169-172). Kuşkusuz tüm bu siyasal reformların yapılmasında, küresel dünya ile uyum ve Arnavutluk'un çağdaş, demokratik ve refah bir Avrupa ülkesi olması amacı ve toplumun bu yöndeki beklentileri etkilidir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ ADAYLI SÜRECİNDE ARNAVUTLUK'TA GENEL GÖRÜNÜM

1998 sonrasında Arnavutluk AB ilişkilerinin hız kazanması ile birlikte, AB politikalarına uyum yönünde kamu yönetimi ve ekonomi alanında önemli kurumsal adımlar atılmıştır. AB'nin öncelikli eylem planları doğrultusunda; asgari bütçeleme, finansal yönetim performansı, mali kontrol, kamu alımları, kamu harcamalarının yönetimi ve dış denetim gibi mali reformlar, öncelikli hükümet programı olarak belirlenmiştir (Mussari ve Cepiku, 2007: 365). Kamu yönetimi alanında ise öncelikli olarak "Avrupa Entegrasyon Bakanlığı kurulmuş ve kamu yönetimi reformunun koordinasyonu AB politikalarına entegrasyon süreciyle birlikte ele alınmaya başlamıştır" (Agallija, 2014: 72).

2000'li yıllar Arnavutluk'un, AB'ne aday adaylığını gündeme getirdiği ve bu amaçla reformların hız kazandığı yıllar olarak geçmiştir. 2005 yılından itibaren Sali Berisha ile birlikte Arnavutluk'ta dış politika, ekonomi, siyasal ve sosyal alanda önemli reformlar yapılarak demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır (Bojaj, 2009). Nitekim gerçekleştirilen reformlara bağlı olarak 12 Haziran 2006 tarihinde İstikrar ve Ortaklık Antlaşması imzalanmış ve Arnavutluk resmen AB üyeliği yolunda aday adayı ülke statüsüne kavuşmuştur (Agallija, 2014: 70).

AB aday adaylığının hedeflendiği 1998-2006 dönemi ve aday adaylığı statüsünün kazanılmasından sonra kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen reformlardan öne çıkanları şu şekilde sıralamak mümkündür (AB İlerleme Raporu, 2011-2012):

- ✓ 1999 yılında yasalaştırılan 8503 Sayılı Kanun ile Arnavutluk vatandaşlarına, kamu faaliyetlerine ilişkin bilgi edinme hakkı tanınmış, yine aynı yıl içinde kamuda bağımsızlık, tarafsızlık, şeffaflık ve profesyonellik etik ilkeleri çerçevesinde, bağımsız ve Anayasal statüye sahip "Ombudsmanlık Kurumu" oluşturulmuştur.
- ✓ Devletin etkinleştirilmesi ve kamu hizmetlerinin sunumunda bilişim teknolojilerine ağırlık verilerek, 2002 yılından itibaren e-devlet uygulaması hayata geçirilmiştir.
- ✓ Kamu ihalelerinin açık ve şeffaf yapılabilmesi, kamu fonlarının etkili ve verimli kullanılması ve piyasayı teşvik amacıyla, 2003 yılında 7971 Sayılı Kanun ile 'Kamu İhale Kurumu'nun yapısı yeniden düzenlenmiştir.
- ✓ Bölgesel etkinliğin ve verimliliğin artırılması amacıyla 2009 yılında Bölgesel Planlama Kanunu kabul edilmiştir.

- ✓ 2012 yılında özellikle idari kararların yargı tarafından denetlenebilmesine yönelik yasal düzenleme yapılmıştır.
- ✓ Yine 2012 yılında kamu yönetimi reformunun işlerliği ve etkinliği amacıyla Kamu Hizmeti Yasa Tasarısı hazırlanmış ve Genel İdari Usul Yasa Tasarısı üzerinde çalışmalar hızlandırılmıştır.

Arnavutluk'un 2006 sonrasındaki siyasal, ekonomik ve sosyal görünümü geçmiş ile kıyaslandığında, yapılan reformlar ile önemli adımlar atıldığı ve Avrupa ülkesi olma yolunda önemli gelişme kaydedildiğini söylemek mümkündür. Nitekim kararlı ve istikrarlı reformlar sonucunda 2006 yılında AB'ye aday adayı olan Arnavutluk, 2014 AB İlerleme Raporunda aday ülke statüsüne kavuşturulmuştur (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015).

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bağımsızlığını kazandığı 1912 yılından sonra tam anlamıyla istikrar ve demokrasiye kavuşamayan, II. Dünya Savaşı sonrasında ise Sovyetler Birliği'nin etkisi ile sosyalist rejimi benimseyen ve yaklaşık 50 yıl boyunca baskıcı ve otoriter bir rejim ile yönetilen ve dünyadan izole yaşamak zorunda kalan Arnavutluk'ta, demokrasiye geçiş ancak Sovyetler Birliği ve Sosyalist rejimlerin yıkılması ile mümkün olabilmıştır. 1992 sonrasında demokratikleşme yolunda çaba sarf eden ve küresel dünyaya entegre olmaya çalışan Arnavutluk'ta gerçekleştirilen kamu reformlarının sonucunda 2006 yılında AB aday adaylığı ve 2014 yılında AB adaylığını elde eden Arnavutluk'ta, halkın gerçekleştirilen reformlar ve AB üyeliğine bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın amacı kapsamında;

- ✓ Arnavutluk'ta yapılan reformlar halk tarafından yeterli görülmekte midir?
- ✓ Arnavutluk halkı AB üyeliğine pozitif bakmakta mıdır? sorularına cevap aranacaktır.

Ayrıca araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki hipotez uygun istatistiksel testler ile sınanarak doğruluğu ispatlanmaya çalışılacaktır.

H1= Arnavutluk halkının AB üyeliğine bakış açısı, katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Arnavutluk halkının, kamu reformlarının etkinliği ve AB adaylığına bakış açılarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini, Arnavutluk ülke genelindeki şehir merkezleri, örneklemini ise bu şehir merkezlerinde yaşayan ve 18 yaşından büyük Arnavutluk vatandaşları oluşturmaktadır. Araştırma örneklem grubunun belirlenmesinde tesadüfi örnekleme seçim yöntemi tercih edilmiş, ve 18 yaşından büyük her Arnavutluk vatandaşının araştırmaya katılabilmesine olanak sağlanmıştır. Bu bağlamda; Shkodra, Lezha, Bulqiza, Tirana, Durres, Elbasan, Fier, Vlora ve Korça şehir merkezlerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde araştırma yapılan şehir merkezlerinin toplam nüfusu yaklaşık olarak 1,9 milyon kişi civarındadır (Agallija, 2015). Araştırmada elde edilecek bulguların yüksek güvenilirlik düzeyinde olmasını sağlamak amacıyla azami örneklem büyüklüğü tercih edilmiş, bu bağlamda 915 kişiye yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. 2015 yılı Haziran-Kasım ayları arasında gerçekleştirilen alan araştırması sonucunda ulaşılan 915 anket formundan, 847 adedinin kullanılabilir niteliğe sahip olduğu belirlenmiştir. %95 güven aralığında ve 0,05 anlamlılık düzeyinde sonuçlara ulaşabilmek için, örneklem kütle sayısının yüksek olduğu durumlarda, gereken asgari örneklem büyüklüğü veya sınırı asgari 384 kişidir (İslamoğlu, 2009: 168). Anket sonucunda asgari örneklem sayısından daha fazla sayıya ulaşıldığından, araştırmanın örneklem büyüklüğü n=638 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak, bilimsel çalışmalarda yaygın olarak tercih edilen anket yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma anket formunun hazırlanmasında 2009 yılında Adaman, Çarkoğlu ve Şenatarlar tarafından yapılan "Hanehalkı Gözünden Kamu Hizmetleri ve Yolsuzluk" başlıklı araştırma referans olarak alınmış ve farklı üniversitelerin kamu yönetimi alanında uzman 3

akademisyenin görüş ve önerileri doğrultusunda, araştırmacı tarafından Arnavutluk'a göre yeniden dizayn edilerek anket formu hazırlanmıştır. Araştırma anket formu üç ana bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde araştırmaya katılanları tanımlayıcı 5 soru, ikinci bölümde ilişkin Arnavutluk halkının kamu reformları ve reformların meydana getirdiği değişimlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik 26 soru önermesi/ifadesi ve üçüncü bölümde ise AB üyeliği hakkında yerel halkın düşüncelerinin belirlenmesine yönelik 15 soru önermesi/ifadesi yer almaktadır. Birinci bölümde yer alan sorular kapalı uçlu ve çoktan seçmeli sorular olarak hazırlanmış olup, ikinci ve üçüncü bölümde ise 5'li Likert Ölçekli önerme ve ifadeler şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS.20.0 İstatistik Paket Programından yararlanılmıştır. Veri toplama ölçeğinin (toplam 41 madde) iç tutarlılık veya güvenilirlik katsayısının belirlenmesi amacıyla Cronbach Alpha Testi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliğinin 0,949 gibi oldukça yüksek güvenilirlikte olduğu belirlenmiştir.* Araştırma verilerinin test edilmesinde uygulanacak istatistiki testlerin belirlenmesine yönelik normallik testi Kolmogorov-Smirnow) uygulanmış ve örneklemin normal dağılım gösterdiği, dolayısı ile verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılabilmesi belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde frekans ve yüzde, ortalama ve standart sapma tanımlayıcı istatistik testleri ile araştırma hipotezinin sınanmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA), bağımsız örneklem (Independent-Samples T-Test) t-testi ve katılımcıların AB üyeliğine bakış açılarının, demografik özelliklerine göre istatistiksel ($p < 0,000$) anlamda farklılaştığı durumlarda, farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Post-Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır.

6. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Tablo.1'de yer alan araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ait bulgular değerlendirildiğinde; katılımcıların %63,9'unun 18-45 yaş grubu kişilerden, %29,5'inin 46-55 yaş grubu kişilerden ve %6,6'sının ise 56 yaş ve üstü kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bulgulara göre, katılımcıların önemli bir bölümünün genç ve orta yaş grubu kişilerden oluştuğu söylenebilir.

Katılımcıların %44'ü kadın, %56'sı ise erkeklerden oluşmaktadır. Buna göre, araştırma örneklem grubunun cinsiyet demografik özelliği açısından eşit bir dağılım göstermektedir. Katılımcıların eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılanların %56,6'sının lisans ve lisansüstü düzeyde eğitime sahip oldukları, %32,8'nini lise düzeyinde ve %10,5'inin ise ilk ve ortaokul düzeyinde eğitime sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bulguya göre, araştırma örneklem grubunun önemli bir bölümünün eğitilmiş kişilerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Katılımcıların %28'i memur veya bir kamu kuruluşunda sözleşmeli olarak çalıştıkları, %21,6'sının serbest meslek, %21,3'ünün işsiz, %18,4'ünün ise öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. İşçi statüsünde çalışanların oranı %7,2 iken, %2,6'sı emekli ve %0,9'u ise ev hanımıdır. Bulgulara göre, Arnavutluk'ta işsizliğin önemli bir sorun olduğu, aktif işgücü içerisinde (işçi, memur/sözleşmeli, serbest meslek mensubu kişiler toplamı= %56,8) kamu istihdam payının yaklaşık %50 gibi yüksek düzeyde olduğu, dolayısı ile kamunun Arnavutluk'ta istihdam yaratıcı en büyük sektör olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılanların %21,1'inin aylık gelir düzeyi 20.000 Lek† ve altında olduğu, %44,7'sinin ise 20.001-35.000 Lek, %22,9'unun ise 35.001-50.000 Lek olduğu görülmektedir. Aylık geliri 50.001-65.000 Lek düzeyinde olanların oranı %8,4 iken, 65.001 ve daha üstü aylık gelire sahip olanların oranı ise sadece %2,8'dir. Bulgulara göre, araştırmaya katılanların oldukça büyük bir bölümünün (%65,8) aylık geliri 35.000 Lek (Yaklaşık 814 TL) ve altındadır. Arnavutluk'ta kişi

* Cronbach Alpha katsayısı 0-1 arasında değişen bir değer olup, katsayının 0,40 altında çıkması ölçeğin güvenilir olmadığını göstermektedir. Alpha katsayısının 0,41-0,50 arasında çıkması ölçeğin düşük güvenilirlikte, 0,51-0,60 arası orta güvenilirlikte, 0,61-0,80 arası yüksek güvenilirlikte ve 0,81-1,00 arası ise oldukça yüksek güvenilirlikte olduğu anlamına gelmektedir (İslamoğlu, 2009: 129-132).

† 31.01.2016 tarihinde 1 TL = 42,96 Lek (<http://tr.liveexchanges.com>, 31.01.2016) olduğu dikkate alındığında aylık 20.000 Lek geliri olan bir Arnavut vatandaşının aylık geliri 465,50 TL'dir.

başına düşen milli gelir ortalama 4.781 ABD Doları (T.C. Ekonomi Bakanlığı) iken, ulaşılan bulgulara araştırmaya katılanlar içinde aylık gelir düzeyleri ile milli geliri yakalayabilenlerin oranı yaklaşık %34,1 düzeyindedir. Diğer bir ifade ile araştırmaya katılan her üç kişiden birinin gelir düzeyi, kişi başına düşen milli gelirin çok altındadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanları Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcıların Bağımsız Özellikleri	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)	Katılımcıların Bağımsız Özellikleri	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)
YAŞ			MESLEK		
18-25 yaş	158	18,7	İşçi	61	7,2
26-35 yaş	146	17,2	Memur/Sözleşmeli	237	28,0
36-45 yaş	237	28,0	Serbest Meslek	183	21,6
46-55 yaş	250	29,5	Emekli	22	2,6
56-65 yaş	43	5,1	İşsiz	180	21,3
66 yaş ve üzeri	13	1,5	Öğrenci	156	18,4
Toplam	847	100	Ev Hanımı	8	0,9
			Toplam	847	100
CİNSİYET					
Kadın	373	44,0			
Erkek	474	56,0			
Toplam	847	100			
EĞİTİM DÜZEYİ			AYLIK GELİR		
İlkokul	11	1,3	20.000 Lek ve altı	179	21,1
Ortaokul	78	9,2	20.001-35.000 Lek	379	44,7
Lise	278	32,8	35.001-50.000 Lek	194	22,9
Lisans	334	39,4	50.001-65.000 Lek	71	8,4
Lisansüstü	146	17,2	65.001 Lek ve üstü	24	2,8
Toplam	847	100,0	Toplam	847	100

Arnavutluk halkının ülkede yapılan reformlara ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo.2’de sunulmuştur. Tablodaki bulgular değerlendirildiğinde araştırmaya katılanların;

Eğitim alanında yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,84 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk’ta eğitim alanında yapılan reformlar kısmen olumlu denebilecek düzeydedir. Buna göre, eğitim alanında yapılan reformlar olumlu karşılanmakla birlikte, yetersiz olarak değerlendirilmektedir denilebilir.

Sağlık alanında yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,07 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk’ta sağlık alanında yapılan reformlar olumsuz olarak değerlendirilmekte ve yetersiz düzeyde görülmektedir.

Sosyal hizmetlere ilişkin yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,22 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta sosyal hizmetler alanında yapılan reformlar olumsuz olarak değerlendirilmekte ve yetersiz düzeyde görülmektedir.

Kamuda şeffaflığın artırılmasına yönelik yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,99 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta kamu şeffaflığının artırılmasına yönelik yapılan reformlar kısmen olumlu olarak değerlendirilmekte, buna karşın kamu şeffaflığının yetersiz düzeyde olduğu yönünde görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Kişi hak ve özgürlüklerine yönelik yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,70 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta kişi hak ve özgürlüklerine yönelik yapılan reformlar kısmen olumlu olarak değerlendirilmekte, buna karşın halen ülkedeki kişi hak ve özgürlüklerinin yetersiz düzeyde olduğu yönünde görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Bürokrasinin azaltılmasına yönelik yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,81 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta bürokrasinin azaltılmasına yönelik yapılan reformlar kısmen olumlu olarak değerlendirilmekte, buna karşın halen ülkede bürokrasinin etkin bir şekilde sürdüğü yönünde görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Vatandaşlara kamuda yapılan işlere ilişkin bilgi edinme hakkının verilmesine yönelik yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,71 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta vatandaşın bilgi edinmesine yönelik yapılan reformlar kısmen olumlu olarak değerlendirilmekte, buna karşın halen bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde kullanılmadığı yönünde görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Yolsuzluk ve rüşvetin azaltılmasına yönelik reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,60 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesine yönelik yapılan reformlar olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, Arnavutluk halkı açısından yolsuzluk ve rüşvet halen etkin bir şekilde devam etmekte ve ülkenin önemli bir yapısal sorunu olarak devam etmektedir denilebilir.

Yargıda yapılan reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,43 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta yargının bağımsızlaştırılması ve evrensel hukuk ilkelerinin uygulanmasına yönelik yapılan reformlar olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, Arnavutluk'ta yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının, yapılan reformlara rağmen sağlanamadığı ve vatandaşların ülkedeki hukuk sistemine güven düzeyinin arttırılmadığını söylemek mümkündür.

Kamu-vatandaş arasındaki anlaşmazlık ve sorunların çözümünde aracı veya kamuya ilişkin şikayetlerin yapılabilirdiği Anayasal yetkiye sahip Ombudsman kuruluşuna şikayet hakkı verilmesine yönelik yapılan reforma ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,71 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Ombudsmanlık reformu kısmen olumlu olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, vatandaşın Ombudsman şikayet mekanizmasının etkin bir şekilde işlemediğini söylemek mümkündür.

Kamu kurumlarının hesap verebilirliğinin arttırılmasına yönelik reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,00 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, kamu kurumlarının yaptıkları işlere ve harcamalara ilişkin hesap verebilirliği kısmen olumlu olarak değerlendirilmekte, buna karşın hesap verebilirliğin etkinleştirilmediği yönünde katılımcıların ortak bir görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Kamu hizmetlerinin yerleştirilmesine (desantralizasyon) yönelik reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 2,89 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta kamu hizmetlerinin yerleştirilmesine yönelik yapılan reformlar kısmen olumlu olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, kamu hizmetlerinin halen merkeziyetçi bir yönetim anlayışı ile yürütüldüğü ve siyasal iktidarın kamu yönetiminde etkinliğinin sürdüğünü söylemek mümkündür.

Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine yönelik reformlara ilişkin önermeye verilen cevap ortalamaları 3,05 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre, Arnavutluk'ta kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine yönelik yapılan reformlar olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, Arnavutluk'ta halen çoğu kamu hizmetinin verilmesinde devlet etkin bir rol üstlenmekte, buna bağlı olarak bürokrasi, yolsuzluk ve rüşvet, nepotizm gibi olumsuzluklar devam etmektedir demek mümkündür.

AB adaylığı sürecinde yapılan reformlara ilişkin Arnavutluk halkının (araştırmaya katılanlar bağlamında) görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik ulaşılan bulgular sonucunda, yapılan reformların halk tarafından olumlu karşılandığı, ancak çoğu reformun etkin bir şekilde uygulanmadığı yönünde güçlü bir algı ve düşünceye sahip oldukları söylemek mümkündür.

Tablo 2. Arnavutluk Halkının AB Adaylığı Sürecinde Yapılan Reformlara İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Arnavutluk'ta	1*		2		3		4		5		$\bar{X}$ Ort.**	Std. Sapma (S.S.)
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
eğitim alanında yapılan reformlar,	17	2,0	415	49,0	125	14,8	265	31,3	25	3,0	2,84	0,98
sağlık alanında yapılan reformlar,	7	0,8	318	37,5	157	18,5	333	39,3	32	3,8	3,07	0,97
sosyal hizmet reformları,	8	0,9	218	25,7	252	29,6	345	40,7	24	2,8	3,22	1,32
kamuda şeffaflığın artırılması,	12	1,4	245	28,9	350	41,3	216	25,5	24	2,8	2,99	0,84
kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin reformlar,	14	1,7	460	54,3	166	19,6	177	20,9	30	3,5	2,70	0,93
bürokrasinin azaltılmasına yönelik	11	1,3	389	45,9	218	25,7	201	23,7	28	3,3	2,81	0,92
vatandaşa bilgi edinme hakkı tanınması,	10	1,2	440	51,9	198	23,4	179	21,1	20	2,4	2,71	0,89
yolsuzluk ve rüşvetin azaltılmasına yönelik	3	0,4	152	17,9	124	14,6	466	55,0	102	12,1	3,60	0,93
yargı reformları,	8	0,9	148	17,5	220	26,0	412	48,6	59	7,0	3,43	0,88
ombudsmana şikayet hakkı kullanımına yönelik	8	0,9	406	48,0	293	34,6	116	13,7	24	2,8	2,71	1,05
kamu kurumlarının hesap verebilirliğinin	8	0,9	306	36,1	232	27,4	275	32,5	26	3,1	3,00	0,92
kamu hizmetlerinde yerleşme	8	0,9	338	39,9	259	30,6	220	26,0	22	2,6	2,89	0,88
kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi,	8	0,9	229	27,0	345	40,7	239	28,2	26	3,1	3,05	0,84

* 1= Çok Olumlu, 2= Olumlu, 3= Kısmen Olumlu, 4= Olumsuz, 5= Çok Olumsuz

** Ortalama değer 3'ün altında çıkması halinde ve değer 1'e yaklaştıkça Arnavutluk halkının reformlara ilişkin görüşlerinin pozitif yönde olduğu, ortalama değer 3 olduğu durumda görüşlerin nötr düzeyde, 3'ün üzerinde olması halinde ise negatif görüşe sahip olduklarına karar verilir.

Arnavutluk'ta AB adaylığına yönelik reformların, ülkede oluşturduğu fiili durumun geçmişe göre kıyaslanmasına yönelik değerlendirmelere ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo.3'de sunulmuştur. Araştırmaya katılanların; Arnavutluk'ta siyasal, kamusal, ekonomik, hukuki ve sosyal yapı ve mevcut durumuna ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde;

Arnavutluk'ta geçmişe göre bürokrasinin durumuna ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 2,75 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta geçmişe göre bürokrasi kısmen azalmakla birlikte ne iyi ne kötü bir görünüm sergilemektedir. Buna göre, Arnavutluk'ta bürokrasinin halen etkin bir şekilde var olduğunu söylemek mümkündür.

Vatandaşların adil yargılanmaya ilişkin önermeye verdikleri cevapların ortalamaları 3,36 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; yargı alanında yapılan reformların, hukukun üstünlüğü ve adil yargılanma hakkını sağlamakta etkisiz kaldığı, Arnavutluk'ta yargının yapısal sorunlarının devam ettiği ve vatandaşların adil yargılanma algılarının geçmişe göre pozitif yönde değişmediğini söylemek mümkündür.

İfade özgürlüğüne ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 2,64 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta ifade özgürlüğünün geçmişe göre daha arttığı, buna karşın tam anlamıyla ifade özgürlüğünün sağlanmadığını söylemek mümkündür.

Kadın hakları ve cinsiyet eşitliğine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 2,49 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; AB adaylığı sürecinde yapılan reformlar ile kadınlara daha fazla hak verildiği ve cinsiyet eşitliğinin arttığı söylemek mümkündür.

Gelir dağılımına ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,15 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta gelir dağılımının adil ve eşit yapıldığına ilişkin vatandaş algısının geçmişe göre değişmediği, hatta gelir dağılımında adaletsizliğin geçmişe göre daha fazla olduğu yönünde bir algının var olduğunu söylemek mümkündür. Tablo.1'de yer alan bulgulardan da hatırlanacağı üzere, Arnavutluk'ta ortalama aylık gelir 20.000-35.000 Lek (465-815 TL veya 1.860-3.260 ABD Doları) düzeyinde olup, kişi başına düşen milli gelir rakamı olan 4.781 Doların çok altındadır.

Yönetimde şeffaflığa ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 2,98 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; kamu yönetiminin geçmişe göre kısmen daha şeffaf olduğu, ancak mevcut durumun geçmişe göre ne iyi ne de kötü olarak değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,00 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; kamunun hesap verebilirliğinin, geçmişe göre kısmen arttığı ancak, mevcut durumun ne iyi ne de kötü olarak değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

Yolsuzluk ve rüşvetle mücadeleyle ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,51 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda, geçmişe göre fazla bir değişimin olmadığı, yolsuzluk ve rüşvetin halen devam ettiği yönündeki algının halen devam ettiğini söylemek mümkündür.

Enflasyon ve hayat pahalılığına ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,27 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta enflasyon ve hayat pahalılığının geçmişe göre daha kötü durumda olduğu yönünde bir algının olduğunu söylemek mümkündür. Sosyalist rejim döneminde halkın temel ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması, vatandaşların enflasyon ve hayat pahalılığı gibi serbest piyasa ekonomisi olumsuzluklarını hissettirmediğini, rejim değişikliği ile birlikte devletin sosyal politikalarından serbest piyasa ekonomisine geçişi ile birlikte enflasyon ve hayat pahalılığının vatandaşlar üzerinde baskı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim hizmetlerine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 2,82 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta eğitim hizmetlerinin geçmişe göre kısmen iyileştiği, buna karşın mevcut durumun geçmişe göre ne iyi ne de kötü denilebilecek düzeyde olduğu yönünde vatandaş algısının bulunduğunu söylemek mümkündür.

Sağlık hizmetlerine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,06 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta sağlık hizmetleri geçmişe göre kısmen de olsa daha kötü olarak değerlendirilmektedir. Kuşkusuz rejim değişikliği sonrasında sağlık hizmetlerinin sosyal güvenlik kapsamına alınması ve özel sektör tarafından da verilmeye başlanması gibi faktörler, vatandaşların

sağlık hizmetlerine ilişkin görüşlerinin geçmişe göre daha kötü olarak değerlendirilmesinde etkili faktörlerdir denilebilir.

Kamu harcamalarının denetimine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,17 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta kamu harcamalarının geçmişe göre daha az denetlendiğine ilişkin bir vatandaş algısının bulunduğu ve mevcut durumun geçmişe göre daha kötü denilebilecek bir düzeyde değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

İş bulma olanaklarına ilişkin önermeye verilen cevapların ortalamaları 3,43 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'ta işsizliğin önemli bir sorun olduğu ve geçmişe göre iş bulma olanaklarının daha da azaldığını söylemek mümkündür. Tablo.1'deki bulgulardan da hatırlanacağı üzere, araştırmaya katılan yaklaşık her dört kişiden biri (%21,3) işsizdir. Dolayısı ile araştırmaya katılanların iş bulma olanaklarının geçmişe göre daha kötü olduğu yönündeki düşünceleri, Tablo.1'de yer alan işsizlik oranı bulgusu ile de desteklenmektedir.

Tablo 3. AB Adaylığı Sürecinde Yapılan Reformlar Sonucunda Arnavutluk'taki Genel Durumun Geçmişe Göre Değerlendirilmesi

Arnavutluk'ta geçmişe göre...	1*		2		3		4		5		$\bar{X}$ Ort.	Std. Sapma (S.S.)
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
bürokrasi	14	1,7	391	46,2	226	26,7	195	23,0	21	2,5	2,75	0,90
adil yargılanma	10	1,2	169	20,0	221	26,1	400	47,2	47	5,5	3,36	0,90
ifade özgürlüğü	15	1,8	477	56,3	159	18,8	182	21,5	14	1,7	2,64	0,89
kadın hakları ve cinsiyet eşitliği	34	4,0	502	59,3	187	22,1	104	12,3	20	2,4	2,49	0,84
gelir dağılımı	9	1,1	142	16,8	466	55,0	207	24,4	23	2,7	3,15	1,17
yönetimde şeffaflık	11	1,3	256	30,2	331	39,1	230	27,2	19	2,2	2,98	0,84
kamu görevlilerinin hesap verebilirliği	9	1,1	302	35,7	242	28,6	261	30,8	33	3,9	3,00	0,92
yolsuzluk ve rüşvetle mücadele	11	1,3	164	19,4	135	15,9	455	53,7	82	9,7	3,51	0,95
enflasyon ve hayat pahalılığı	3	0,4	135	15,9	404	47,7	275	32,5	30	3,5	3,27	1,59
eğitim hizmetleri	20	2,4	408	48,2	143	16,9	251	29,6	25	3,0	2,82	0,98
sağlık hizmetleri	15	1,8	300	35,4	177	20,9	329	38,8	26	3,1	3,06	0,96
kamu harcamalarının denetimi	3	0,4	187	22,1	325	38,4	304	35,9	28	3,3	3,17	0,82
iş bulma olanakları	4	0,5	114	13,5	273	32,2	419	49,5	37	4,4	3,43	0,79

* 1= Geçmişe göre çok iyi, 2= Geçmişe göre daha iyi, 3= Geçmişe göre ne iyi ne kötü, 4= Geçmişe göre daha kötü, 5= Geçmişe göre çok daha kötü

Arnavutluk'un AB'ye üye olması durumunda siyasal, sosyal, ekonomik, hukuksal ve kamu yönetimi alanında meydana gelecek değişimlere ilişkin katılımcı görüşlerine ait bulgular, aşağıdaki Tablo.4'de sunulmuştur. Arnavutluk'un AB üyesi olması halinde;

Kamu hizmetlerinin kalitesinin artacağına ilişkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,92 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; Arnavutluk'un AB üyesi olması halinde kamu hizmetlerinin kalitesinin artacağına katılımcıların büyük çoğunlukta katıldıkları söylenebilir. Bu bağlamda Arnavutluk'ta kamu hizmet kalitesinin artmasının, AB üyeliği ile gerçekleşeceği yönünde güçlü bir vatandaş algısının olduğunu söylemek mümkündür.

Temel hak ve özgürlüklerin geliŖeceđine iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,84 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre araŖtırmaya katılanların; Avrupa Birliği üye ülkelerinde temel hak ve özgürlüklerin geliŖtiđi yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları ve bu bağlamda AB üyesi olduklarında kendi temel hak ve özgürlüklerinin de geliŖeceđine büyük çoğunlukta katıldıklarını söylemek mümkündür.

Ülkenin bağımsızlığının zarar göreceğine iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 3,96 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliğinin ülkenin bağımsızlığına yönelik bir tehdit olarak algılamadıkları söylenebilir.

Ekonomik istikrarın artacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 2,03 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, ekonomik istikrarın artmasının AB üyeliği ile sağlanacağı yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

İstihdamın artacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 2,01 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile istihdam artışının gerekleŖeceđi yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

Hayat pahalılığının azalacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 3,15 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliğinin hayat pahalılığını azaltmayacağı yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

Yolsuzluk ve rüşvetin azalacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,96 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile ülkede yapısal bir sorun olan yolsuzluk ve rüşvetin azalacağı yönünde güçlü bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Nitekim AB adayları için getirilen Kopenhag Kriterleri arasında, yolsuzluk ve rüşvetle etkin mücadele edilmesi yer almakta ve buna bağlı olarak AB üyesi ülkelerde yolsuzluk ve rüşvet oldukça sınırlı düzeyde görölmektedir.

Bürokrasinin azalacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,95 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte bürokrasinin azalacağı yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görölmektedir. Yine bürokrasinin azaltılması, Kopenhag Kriterleri arasında yer almakta ve AB aday ülkelerinin uyum göstermesi gereken bir kriter olarak kabul edilmektedir.

Kamu görevlilerinin hesap verme sorumluluğunun artacağına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,94 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte kamu görevlilerinin hesap verme sorumluluğunun artacağı yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görölmektedir. Kamunun hesap verme sorumluluğu da, yukarıda yer alan diğer kriterler gibi AB aday ülkelerinin uyum göstermesi gereken bir kriterdir.

Kamu hizmetlerinin ŖeffaŖlaŖacađına iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 2,11 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte kamu hizmetlerinin de ŖeffaŖlaŖacađı yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görölmektedir. Kamu hizmetlerinin Ŗeffaflıđı da, Kopenhag Kriterleri arasında yer almakta ve AB aday ülkelerinin bu kriteri yerine getirmesi gerekmektedir.

Siyasal sistemin daha fazla demokratikleŖeceđine iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,92 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte siyasal sistemin daha fazla demokratikleŖeceđi yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görölmektedir. Siyasal sistemin demokratikleŖmesi, Kopenhag Kriterleri arasında yer alan ve her aday ülkenin öncelikli olarak yerine getirmesi gereken bir koŖul olarak kabul edilmektedir.

Yargı hizmetlerinin iyileŖeceđine iliŖkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,98 olarak gerekleŖmiŖtir. Bulguya göre; araŖtırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte yargı hizmetlerinin iyileŖeceđi ve/veya hukukun üstünlüğünün yerleŖeceđi yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görölmektedir. Hukukun üstünlüğu ve yargı hizmetlerinin adil, etkin ve

zamanında yerine getirilmesi, AB uyum kriterleri arasında yer almakta ve öncelikli kriter olarak değerlendirilmektedir.

Bireylerin yaşam koşullarının düzeleceğine ilişkin önermeye verilen cevapların ortalaması 1,99 olarak gerçekleşmiştir. Bulguya göre; araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun, AB üyeliği ile birlikte bireysel olarak yaşam koşullarının iyileşeceği yönünde güçlü bir algıya sahip olduğu görülmektedir. Halen 28 üyesi bulunan AB üye ülkelerinde kişi başına düşen milli gelir ortalama 32.000 Dolar (<http://www.benguturk.com>, 31.01.2016) olduğu dikkate alındığında, AB üyesi olmanın bireylerin gelir ve dolayısı ile yaşam koşullarını iyileştireceği algısını destekler niteliktedir.

Tablo 4. Arnavutluk'un AB'ye Üye Olması Halinde Meydana Gelecek Değişimlere İlişkin Katılımcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

AB'ye tam üye olunması halinde Arnavutluk'ta...	1*		2		3		4		5		$\bar{X}$ Ort.	Std. Sapma (S.S.)
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kamu hizmetlerinin kalitesi artacak.	374	44,2	220	26,0	201	23,7	48	5,7	4	0,5	1,92	0,97
Temel hak ve özgürlükler gelişecek.	387	45,7	260	30,7	148	17,5	49	5,8	3	0,4	1,84	0,93
Ülkemin bağımsızlığı zarar görecek.	8	0,9	39	4,6	232	27,4	260	30,7	308	36,4	3,96	0,95
Ekonomik istikrar artacak.	321	37,9	249	29,4	203	24,0	71	8,4	3	0,4	2,03	0,99
İstihdam artacak.	326	38,5	249	29,4	205	24,2	65	7,7	2	0,2	2,01	0,97
Hayat pahalılığı azalacak.	50	5,9	78	9,2	422	49,8	287	33,9	10	1,2	3,15	0,83
Yolsuzluklar ve rüşvet azalacak.	340	40,1	303	35,8	97	11,5	103	12,2	3	0,4	1,96	1,01
Bürokrasi azalacak.	360	42,5	235	27,7	187	22,1	64	7,6	1	0,1	1,95	0,97
Kamu görevlilerinin hesap verme sorumluluğu	356	42,0	231	27,3	209	24,7	49	5,8	2	0,2	1,94	0,95
Kamu hizmetleri şeffaflaşacak.	308	36,4	195	23,0	288	34,0	54	6,4	2	0,2	2,11	0,98
Siyasal sistem daha fazla demokratikleşecek.	364	43,0	252	29,8	161	19,0	67	7,9	3	0,3	1,92	0,98
Yargı hizmetleri iyileşecek.	338	39,9	264	31,2	167	19,7	76	9,0	2	0,2	1,98	0,98
Yaşam koşullarım düzelecek.	313	37,0	301	35,5	171	20,2	60	7,1	2	0,2	1,99	1,02

* 1= Kesinlikle katılıyorum, 2= Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 4= Katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılmıyorum

Arnavutluk'ta yapılan reformların ve Arnavutluk'un AB üyeliğine ilişkin araştırmaya katılanların genel düşüncelerine ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo.5'de sunulmuştur. Bulgular değerlendirildiğinde;

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun (Ortalama=1,89 ve %69,1), ülkede yapılan reformların Arnavutluk'un AB'ye aday olması ile bağlantılı olduğu yönünde görüş birliğinde oldukları belirlenmiştir. Buna göre; Arnavutluk'ta siyasal, sosyal, ekonomik, hukuk ve yönetim alanındaki reformların yapılış nedeni, AB'ye aday olunmasıdır. Bu bağlamda araştırmaya katılanlar

arasında, Arnavutluk'un AB'ye aday olmaması durumunda, ülkede reformların yapılmayacağı yönünde güçlü bir düşünce ve inanışın olduğu görüşü hakimdir.

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu (Ortalama= 1,75 ve %77,2), Arnavutluk'un AB üyeliğini destekledikleri ve istedikleri belirlenmiştir. Tablo.4'de yer alan bulgulardan da hatırlanacağı üzere, araştırmaya katılanlar ülkedeki siyasal, sosyal, ekonomik, hukuksal ve yönetim alanındaki pek çok sorunun ve eksikliğin, Arnavutluk'un AB'ye üye olması ile çözülebileceği yönünde güçlü bir inanç ve düşünceye sahiptir. Bu bağlamda Arnavutluk'un daha refah, ekonomisi, hukuk ve siyasal sistemi güçlü, kamu yönetiminin şeffaf ve etkin olabilmesi için, AB üyeliğinin gerekliliği yönünde güçlü bir toplumsal algının ve isteğin olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Katılımcıların Arnavutluk'un AB Adaylığı ve Üyeliğine İlişkin Genel Düşüncelerinin Değerlendirilmesi

	1*		2		3		4		5		$\bar{X}$ Ort.	Std. Sapma (S.S.)
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Avrupa Birliği üyelik süreci olmazsa, Arnavutluk'ta siyasal, ekonomik ve idari reformlar yapılamaz.	401	47,3	185	21,8	216	25,5	39	4,6	6	0,7	1,89	0,98
Arnavutluk'un Avrupa Birliği üyeliğini destekliyorum.	486	57,4	168	19,8	116	13,7	70	8,3	7	0,8	1,75	1,02

* 1= Kesinlikle katılıyorum, 2= Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 4= Katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılmıyorum

Araştırma verilerinin analizi sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda, araştırmada cevap aranan soruları şu şekilde cevaplandırmak mümkündür.

1. Arnavutluk'ta yapılan reformlar halk tarafından yeterli görülmede midir? sorusu; yapılan reformların halk tarafından olumlu karşılandığı ancak kamu yönetimindeki anlayışın değişmemesi nedeniyle, reformların uygulanmadığı ve bu bağlamda yetersiz kaldığı,
2. Arnavutluk halkı AB üyeliğine pozitif bakmakta mıdır? sorusu; Arnavutluk'un AB üyeliğinin, halkın büyük bir çoğunluğu tarafından desteklendiği ve ülkenin temel yapısal sorunlarının çözümünde AB adaylık sürecinin ve dolayısı ile üyeliğinin etkili olacağı görüşünün hakim olduğu şeklinde cevaplandırılmıştır.

7. ARAŞTIRMA HİPOTEZİNİN SINANMASI

Araştırmanın hipotezi olan "H1= Araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açısı, katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır", hipotezi ve hipoteze ilişkin ulaşılan sonucun, araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin testler aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya katılanların Arnavutluk'un AB üyeliğini destekler nitelikteki düşünce ve bakış açılarının, katılımcıların yaş demografik bağımsız değişken özelliğine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen F (ANOVA) testi sonuçları aşağıdaki Tablo.6'da sunulmuştur. Test sonucuna göre; araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açılarının, yaş demografik özelliğine göre istatistiksel olarak $p=0,000<0,05$ olduğundan anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi yaş grupları arasında olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan Post-Hoc (Tukey Testi) sonuçlarına göre; 18-25 yaş grubundaki katılımcıların,

Arnavutluk'un AB üyeliğine bakış açıları ve üyeliğe olan desteklerinin, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu (Ortalama= 1,39>1,94; 2,02; ...) görülmüştür.

Tablo 6. Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre AB Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik F (ANOVA) Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi (df)	Ortalamaların Karesi	F	Sig. (p)
Gruplar Arasında	51,181	5	10,236	10,221	0,000
Gruplar İçinde	842,248	841	1,001		
Toplam	893,429	846			

Araştırmaya katılanların Arnavutluk'un AB üyeliğini destekler nitelikteki düşünce ve bakış açılarının, katılımcıların cinsiyet demografik bağımsız değişken özelliğine göre farklılaşmış farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçları aşağıdaki Tablo.7'de sunulmuştur. Test sonucuna göre; araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açılarının, cinsiyet demografik özelliğine göre istatistiksel olarak $p=0,785>0,05$ olduğundan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin, Arnavutluk'un AB üyeliğini aynı düzeyde destekledikleri veya AB üyeliğine bakış açılarının her iki cinsiyet grubu açısından da pozitif yönde olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre AB Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik T-Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Sig. (p)
KADIN	373	1,76	1,02	0,407	0,785
ERKEK	474	1,74	1,02		

Araştırmaya katılanların Arnavutluk'un AB üyeliğini destekler nitelikteki düşünce ve bakış açılarının, katılımcıların eğitim düzeyi demografik bağımsız değişken özelliğine göre farklılaşmış farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen F (ANOVA) testi sonuçları aşağıdaki Tablo.8'de sunulmuştur. Test sonucuna göre; araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açılarının, eğitim düzeyi demografik özelliğine göre istatistiksel olarak $p=0,000<0,05$ olduğundan anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi eğitim düzeyi grupları arasında olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan Post-Hoc (Tukey Testi) sonuçlarına göre; yüksek lisans ve lisans eğitim düzeyindeki katılımcıların Arnavutluk'un AB üyeliğine bakış açıları ve üyeliğe olan desteklerinin, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu (Ortalama= 1,39 ve 1,45>1,78; 2,56; ...) görülmüştür. Bulguya göre, katılımcıların eğitim düzeyi yükseldikçe AB üyeliğine bakış açılarının ve desteklerinin pozitif yönde arttığını söylemek mümkündür.

Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyine Göre AB Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik F (ANOVA) Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi (df)	Ortalamaların Karesi	F	Sig. (p)
Gruplar Arasında	72,641	4	18,160	18,630	0,000
Gruplar İçinde	820,787	842	0,975		

Toplam	893,429	846			
---------------	----------------	------------	--	--	--

Araştırmaya katılanların Arnavutluk'un AB üyeliğini destekler nitelikteki düşünce ve bakış açılarının, katılımcıların meslek demografik bağımsız değişken özelliğine göre farklılaşım farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen F (ANOVA) testi sonuçları aşağıdaki Tablo.9'da sunulmuştur. Test sonucuna göre; araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açılarının, meslek demografik özelliğine göre istatistiksel olarak $p=0,000<0,05$ olduğundan anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi meslek grupları arasında olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan Post-Hoc (Tukey Testi) sonuçlarına göre; memur/sözleşmeli ve öğrencilerin Arnavutluk'un AB üyeliğine bakış açıları ve üyeliğe olan desteklerinin, diğer meslek gruplarındaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu (Ortalama= 1,41 ve 1,48>1,67; 1,72; 2,58; ...) görülmüştür.

Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre AB Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik F (ANOVA) Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi (df)	Ortalamaların Karesi	F	Sig. (p)
Gruplar Arasında	166,150	6	27,692	31,984	0,000
Gruplar İçinde	727,279	840	0,866		
Toplam	893,429	846			

Araştırmaya katılanların Arnavutluk'un AB üyeliğini destekler nitelikteki düşünce ve bakış açılarının, katılımcıların aylık gelir düzeyi demografik bağımsız değişken özelliğine göre farklılaşım farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen F (ANOVA) testi sonuçları aşağıdaki Tablo.10'da sunulmuştur. Test sonucuna göre; araştırmaya katılanların AB üyeliğine bakış açılarının, aylık gelir demografik özelliğine göre istatistiksel olarak $p=0,000<0,05$ olduğundan anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi gelir grupları arasında olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan Post-Hoc (Tukey Testi) sonuçlarına göre; aylık gelir düzeyi 65.001 Lek ve daha üstü olanlar ile 50.001-65.000 Lek gelir grubundaki katılımcıların, Arnavutluk'un AB üyeliğine bakış açıları ve üyeliğe olan desteklerinin, diğer gelir gruplarındaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu (Ortalama= 1,12 ve 1,42>1,85; 1,94 ...) görülmüştür. Bulguya göre, katılımcıların gelir düzeyi yükseldikçe AB üyeliğine bakış açılarının ve desteklerinin pozitif yönde arttığını söylemek mümkündür.

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Aylık Gelir Düzeylerine Göre AB Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik F (ANOVA) Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi (df)	Ortalamaların Karesi	F	Sig. (p)
Gruplar Arasında	46,054	4	11,513	11,440	0,000
Gruplar İçinde	847,375	842	1,006		
Toplam	893,429	846			

8. SONUÇ

Araştırma verilerinin analizi ile ulaşılan bulgular sonucunda Arnavutluk'ta, kamu reformlarının yeterli düzeyde olmadığı veya kamu yönetiminin etkin olmaması nedeniyle reformların uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre, ülkedeki yapısal sorunların başında

yolsuzluk ve rüşvetin yaygın olması, hukuk sisteminin yetersiz olmasına bağlı yargıya olan güvenin düşük olduğu, işsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlik, bürokrasi, kamu yönetiminin yeterince şeffaf olmaması, kamu çalışanlarının hesap verebilirliğinin etkinsizliği ve kamunun merkeziyetçi yönetim anlayışı gelmektedir.

AB üyeliği çerçevesinde başta kamu yönetimi ve ekonomi alanında reformlar ile demokratik ve Avrupalı bir ülke olma yolunda ilerleyen Arnavutluk'ta, bürokrasinin geçmişin alışkanlıklarından kurtulamaması, çıkarılan yasaların uygulanmasını zorlaştırmakta ve yapılan reformların etkinliğini azaltmaktadır. Kuşkusuz merkezi otoritenin halen çok güçlü ve baskıcı olması ve siyasetçilerin keyfi uygulamaları, kurumların yasal yetki ve inisiyatiflerini kullanmalarını engellemektedir. Tüm yasal düzenleme ve reformlara rağmen Arnavutluk'ta rüşvet ve yolsuzluk, toplumsal algıda önemli bir yapısal sorun olarak görülmektedir. AB üyeliği yolunda diğer bir önemli eksiklik ise; Arnavutluk'ta hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı ve etkinliği konularında yeterli ilerlemenin kaydedilememiş olmasıdır. Kamu bürokrasisine yönelik siyasi müdahalenin olması, bilgi ve belge erişimindeki kısıtlamalar, kamu idarelerinde şeffaflığın kurumsallaşmasını önlemesi gibi nedenler, Arnavutluk'un AB üyeliği yolunda aşması gereken engeller arasında yer almaktadır. Buna karşın, Arnavutluk halkının (araştırmaya katılanlar bağlamında) reformlara bakış açısının olumlu, ancak çeşitli nedenlerle reformlarının uygulanamaması nedeniyle yetersiz olduğu görüşünde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Arnavutluk'un yaklaşık 50 yıllık süreç boyunca demokrasiden uzak ve dış dünyaya kapalı sosyalist rejim altında yönetilmesi, içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik ve diğer sorunların temel nedenidir. 1992 yılında başlayan demokratikleşme süreci, 2006 yılında AB aday adayı ülke olması ile hızlanmasına, reformların yapılmasına rağmen, geçmişten gelen kamu yönetim anlayışından tam anlamıyla kurtulamaması, AB üyeliği ile uyum sürecini uzatma riskini de beraberinde getirmektedir. Bulgaristan ve Romanya gibi geçmişte sosyalist rejimler ile yönetilen ülkelerin, AB uyum sürecini kısa sürede tamamlamaları ve ardından birliğe tam üye olmaları ile ekonomik, siyasal, sosyal ve hukuk alanında hızla gelişmelerini sağlamış ve günümüzde geçmişe göre daha refah ve demokratik birer ülke konumuna kavuşmuşlardır. Bu bağlamda Arnavutluk halkı da, AB üyeliğini gelişme ve demokratikleşme bağlamında bir kurtuluş ve hedef olarak değerlendirmekte ve Arnavutluk'un AB üyeliğini büyük çoğunlukta desteklemektedirler.

KAYNAKÇA

Adaman, F., Çarkoğlu, A. ve Şenatalar, B. (2009). "Hanehalkı Gözünden Kamu Hizmetleri ve Yolsuzluk". Yayın No. 43, Tepav Yayınları, Ankara.

Agallija, N. (2014). "1990 Sonrası Arnavutluk'ta Kamu Yönetimi Reformu ve Vatandaşların Reforma Bakışı". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Akyol, G. (2007). "Balkan Politikasında Arnavutluk (1912 Sonrası)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Alesker, A. (2007). "Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasi Rejim Değişimleri". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atmaca, T. (2007). Krallıktan Cumhuriyet'e Tarihte İz Bırakan Dostluğun Mimarları Zogu ve Atatürk. Lazer Ofset, Ankara.

Coşkun, B. D. (2001). "Arnavutluk'un Dış Politikası ve Balkanlar'da Arnavut Sorunu". Balkan Diplomasisi. ASAM Yayınları, Ankara.

Dervishi, K. (2006). Historia e Shtetit Shqiptare 1912-2005. Shtepia Botuese, Tirane.

Duka, V. (2007). Historia e Shqiperise 1912-2000. Shtepia Botuese e Librit Universitar, Tirane.

Fuga, A. (2003). Majtas jo Djathtas. Botime Ora, Tirane.

Gökdağ, B. A. ve Karatay, O. (2013). Balkanlar El Kitabı. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı C. 1, Akçağ Yayınları, Ankara.

Göktaş, O. (1995). “Balkanların Anahtar Ülkesi: Arnavutluk”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İslamoğlu, A. H. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı). Beta Basım Yayım, İstanbul.

Karlık, R. (2014). “Avrupa Birliği’nin Balkanlara Genişlemesi: Balkan Ülkelerine Üyelik Perspektifi”. International Conference On Eurasian Economies. 1-9, <http://avekon.org/papers/1163.pdf>, Erişim: 12.01.2016.

Lutem, Ö. E. ve Coşkun, B. D. (2001). Balkan Diplomasisi, ASAM Yayınları, Ankara.

Mussari, R. ve Cepiku, D. (2007). “Public Administration Reform in Transition”. Public Management Review, 9(3), 360-365.

Newmark, L. (2011). Encyclopedia of Linguistics. İçinde, Albania, ss.31-33. Ed. Philipp Strazny, Cilt 1, Fitzroy Dearborn An Imprint of the Taylor & Francis Group New York.

Şimşir, B. N. (2001). Türkiye-Arnavutluk İlişkileri. ASAM Yayınları, Ankara.

Vlora, E. B. (2006). Osmanlı Arnavutluk'undan Anılar (1885-1912). İletişim Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, M. (2001). “Türk Dış Politikasında Arnavutluk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

Avrupa Dış İlişkiler Servisi. <http://avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi/ab-nedir/ueye-uelkeler.html>, Erişim: 11.01.2016.

Bengü Türk, (2014). Türkiye'nin 4 Yıllık Ekonomik Performansı Rakiplerinin Gerisinde. http://www.benguturk.com/turkiye-nin-4-yillik-ekonomik-performansi-rakiplerinin-gerisinde_d9098.html, Erişim: 31.01.2016.

Döviz Kurları, <http://tr.liveexchanges.com/>, Erişim: 31.01.2016.

EUROPEAN COMMISSION (2011). “Commission Staff Working Paper Albania 2011 Progress Report”. http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/al_rapport_2011_en.pdf, Erişim: 18.01.2016.

İktisadi Kalkınma Vakfı. (2015). Avrupa Birliği- AB Genişleme Politikası-Diğer Aday ve Potansiyel Aday Ülkeler. http://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=282, Erişim:

Kopenhag Kriterleri. <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/752d1--Kopenhag-Kriterleri.pdf>, Erişim: 06.01.2016.

T.C. Ekonomi Bakanlığı (2016). <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Arnavutluk;jsessionid=...>, Erişim 26.01.2016.